

EKONOMISKĀ KONKURĒTSPĒJA UN INOVĀCIJA TAUTSAIMNIECĪBĀ

Baltijas Starptautiskais ekonomikas politikas
studiju centrs (BICEPS)

Agroresursu un ekonomikas institūts (AREI)

3. posma rezultātu publiskā apspriešana

2016. gada 2. decembrī

1. projekta 3. posma uzdevumi

- Izpētīt nodokļu sistēmas un ēnu ekonomikas lomu Latvijas uzņēmumu konkurētspējā;
- Novērtēt sākumposma uzņēmējdarbības aktivitāti Latvijā un tās dinamiku laika gaitā;
- Izplatīt pētījumu rezultātus;
- Sekmēt pētniecības internacionalizāciju;
- Veicināt jauno zinātnieku ataudzi.

3. POSMA REZULTĀTI

BALTIJAS STARPTAUTISKAIS EKONOMIKAS POLITIKAS STUDIJU CENTRS

Projekta rezultāti: raksts par saikni starp uzņēmumu iesaistīšanos ēnu ekonomikā un uzņēmumu izaugsmi (1)

- Balstīts uz uzņēmumu vadītāju aptauju, kura veikta 2015. gadā;
- Izlases lielums: 800 Latvijas uzņēmumi;
- Raksta mērķis: novērtēt, kā uzņēmumu iesaistīšanās ēnu ekonomikas aktivitātēs ietekmē uzņēmumu izaugsmi;
- Iepriekšējie pētījumi par Latviju fokusējās uz ēnu ekonomikas īpatsvara novērtēšanu, nevis uz tās ietekmi uz reālā sektora rādītājiem;
- Rakstā ir izmantota T. Putniņa un A. Saukas (Putniņš un Sauka, 2015, *Journal of Comparative Economics*) netiešā pieeja ēnu ekonomikas mērīšanai: uzņēmēji sniedz novērtējumu par vidējo ēnu ekonomikas īpatsvaru viņu darbības nozarē;
- Endogenitātes problēma: ēnu ekonomika tiek instrumentēta ar uzņēmumu korupcijas uztveri un aptaujas intervijas valodu.

Pirmie rezultāti

- Ēnu aktivitāšu īpatsvaram līdz 10% no kopējā apgrozījuma ir pozitīva ietekme uz uzņēmumu izaugsmi;
- Šis pozitīvais efekts ir statistiski nozīmīgs tikai tiem uzņēmumiem, kuriem pēdējā laikā ir bijis nulles vai negatīvs apgrozījuma pieaugums;
- Uzņēmumiem, kam pēdējā laikā ir bijis pozitīvs apgrozījuma pieaugums, šis efekts nav statistiski nozīmīgs.

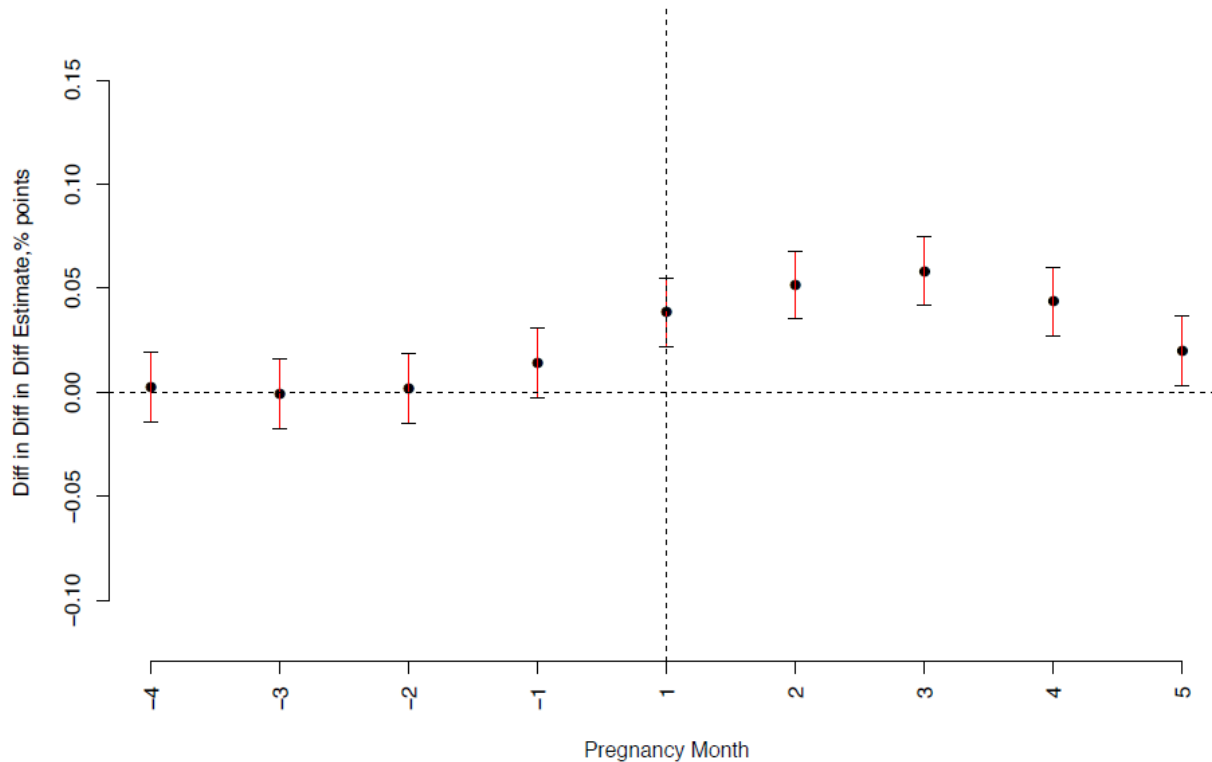
Projekta rezultāti: raksts par nedeklarēto algu novērtējumu, izmantojot administratīvos datus par algām un pabalstiem (1)

- Fokuss tikai uz vienu no ēnu ekonomikas aspektiem: nedeklarētām algām;
- Saskaņā ar citu pētījumu rezultātiem un Eurobarometer aptaujas rezultātiem, nedeklarēto algu īpatsvars Latvijā ir viens no augstākajiem Eiropā;
- Tika izmantoti administratīvie dati par visu Latvijas iedzīvotāju algām un saņemtajiem bērna kopšanas pabalstiem, lai novērtētu nedeklarēto algu īpatsvaru;
- Galvenā ideja: periods, kad sieviete zin, ka viņa būs tiesīga saņemt bērna kopšanas pabalstu (grūtniecība) un periods, kad sieviete strādā un saņem algu, pārklājas;
- Izmantojot difference-in-difference pieeju, tiek novērtēts, kā mainās sievietes deklarētā alga pēc brīža, kad viņa uzzin, ka viņa gaida bērnu;
- Analizēta 2005. gada reforma, kad pabalsts tika piesaistīts pie pabalsta saņēmēja iepriekšējiem ienākumiem.

Projekta rezultāti: raksts par nedeklarēto algu novērtējumu, izmantojot administratīvos datus par algām un pabalstiem (2)

Pirmie rezultāti:

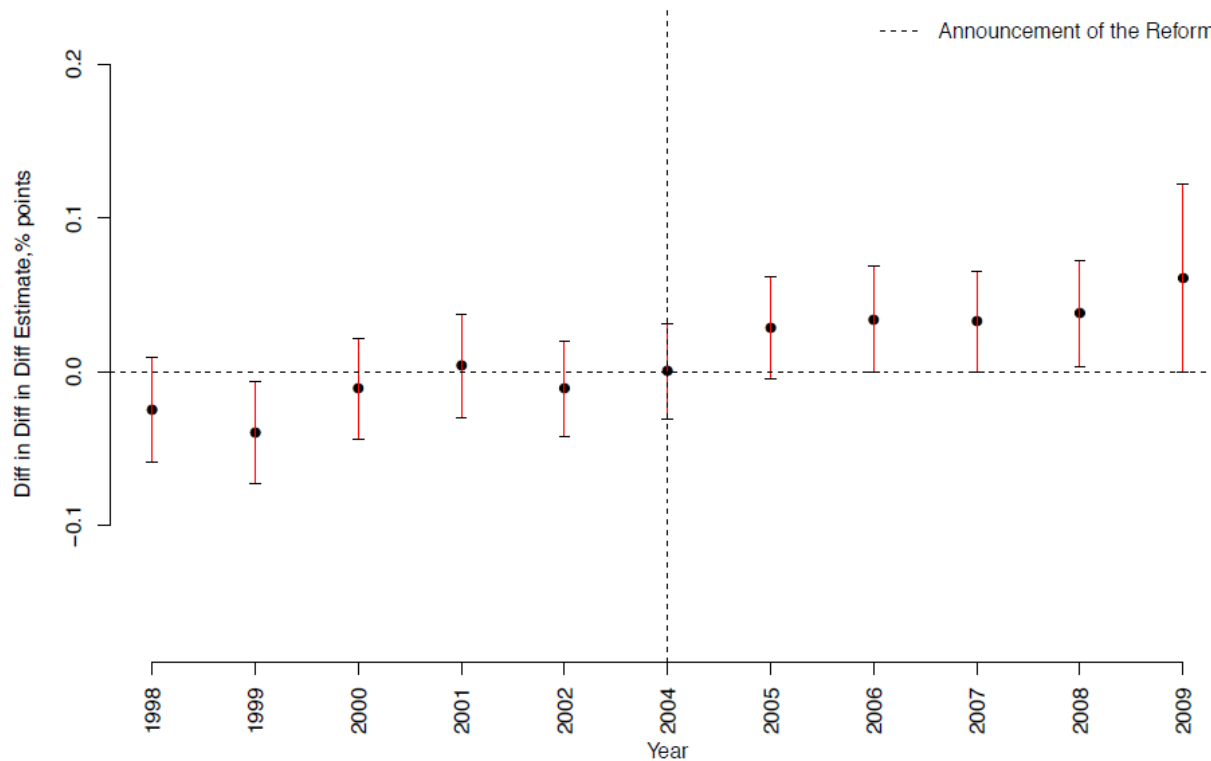
- Deklarētā alga palielinās pirmajā grūtniecības mēnesī (attēlā parādīts algu palielinājums salīdzinājumā ar mēnesi pirms grūtniecības, privātajā sektorā vs sabiedriskajā sektorā):

Projekta rezultāti: raksts par nedeklarēto algu novērtējumu, izmantojot administratīvos datus par algām un pabalstiem (3)

Pirmie rezultāti:

- Šis efekts parādās tikai 2005. gadā (attēlā parādīts algu palielinājums grūtniecības laikā, salīdzinājumā ar 2003. gadu, privātajā vs sabiedriskajā sektorā):

Projekta rezultāti: raksts par nodokļu sloga daļēju pārvešanu no darbaspēka uz nekustamo īpašumu Latvijā (1)

- Pieejamā literatūra liecina, ka nekustamā īpašuma nodokļi ir mazāk kaitīgi ekonomikas izaugsmei un konkurētspējai, salīdzinājumā ar darbaspēka nodokļiem;
- Latvijā ir salīdzinoši zems nekustamā īpašuma nodokļu slogs;
- Latvijā ir viens no augstākajiem darbaspēka nodokļu slogiem Eiropā, īpaši zemajām algām;
- Šajā rakstā analizētas iespējas daļēji pārnest nodokļu slogu no darbaspēka uz nekustamo īpašumu, novērtējot šādu reformu iespējamās budžeta izmaksas;
- Vienlaicīgi analizēta šādu reformu ietekme uz nabadzību un ienākumu nevienlīdzību, jo šie aspekti ir noteikti jāņem vērā, izstrādājot izmaiņas nekustamā īpašuma nodokļu sistēmā;
- Izmantoti SILC datus, kas apvienoti ar administratīvajiem datiem par nekustamo īpašumu un mikrosimulācijas modeli.

Projekta rezultāti: raksts par nodokļu sloga daļēju pārvešanu no darbaspēka uz nekustamo īpašumu Latvijā (2)

Analizētās reformas un pirmie rezultāti:

- IIN: modelēts progresīvais neapliekamais minimums un progresīvā nodokļa likme;
- NĪN - modelēts:
 - likmju celšana, īpaši likme zemei;
 - Atlaides pensionāru mājsaimniecībām;
 - Atlaides trūcīgām mājsaimniecībām, balstoties uz zemes cenu par vienu m²;
 - Atlaides, kas tiešā veidā balstās uz ienākumiem, ir kaitīgas, jo samazina stimulus strādāt.
- Izstrādāti vairāki scenāriji nodokļa sloga pārvešanai no darbaspēka uz nekustamo īpašumu;
- Darbs pie pētījuma turpinās.

Projekta rezultāti: raksts par sākumposma uzņēmējdarbību un biznesa ciklu Latvijā (1)

- Balstīts uz Globālā Uzņēmējdarbības Monitoringa pieaugušo iedzīvotāju apsekojuma datiem (atkārtotā šķērsriezuma dati) par laika periodu no 2005. gada līdz 2014. gadam;
- Ikgadējā apsekojuma izlases lielums: 2000 Latvijas iedzīvotāji vecumā no 18 līdz 64 gadiem;
- Raksta mērķis ir novērtēt, kā darba tirgus apstākļi ietekmē uzņēmējdarbības aktivitātes līmeni;
- Rakstā pētīta dažādu personisko, sociālekonomisko un 'subjektīvo' mainīgo ietekme uz varbūtību kļūt par sākumposma uzņēmēju Latvijā, analizējot atsevišķi nepieciešamības spiestos un iespēju motivētos sākumposma uzņēmējus.

Rezultāti:

- Iegūtie rezultāti apstiprina efektu, kas literatūrā tiek apzīmēts kā "bēgļa" vai "push" efekts, t.i., krīzes gados lielāko daļu no sākumposma uzņēmējiem motivē nelabvēlīgi darba tirgus apstākļi;
- Individīdiem ar lielākiem mājsaimniecības ienākumiem, kā arī indivīdiem ar augstāko izglītību ir lielākas iespējas iesaistīties iespēju motivētā uzņēmējdarbībā;
- Izglītības un ienākumu līmeņa ietekme uz varbūtību iesaistīties nepieciešamībās spiestā uzņēmējdarbībā nebija statistiski nozīmīga.

Projekta popularizēšana un rezultātu izplatīšana

- 24. oktobrī – uzstāšanās ar pētījuma prezentāciju Centrālajā Statistikas pārvaldē, referāta nosaukums – «Alternatīva metodika algu nepilnīgas deklarēšanas novērtēšanai»
- Zinātniskie semināri:
 - 31. augustā - BICEPS/SSE Rīga pētniecisko semināru cikla ietvaros «Ēnu ekonomikas ietekme uz uzņēmumu izaugsmi Latvijā »;
 - 24. septembrī – Starptautisks zinātniskais seminārs, organizators - Stokholmas pārejas ekonomikas institūts (Stockholm Institute of Transition Economics, (SITE)) «Alternatīva metodika algu nepilnīgas deklarēšanas novērtēšanai ».

Dalība zinātniskajās konferencēs

- Krūmiņa, M. (2016). Sākumposma uzņēmējdarbība Latvijā, to ietekmējošie faktori un biznesa cikls. LU 74. konference. 11.02.2016, Rīga (Latvija).
- Pļuta, A. (2016). Darbaspēka piedāvājuma analīzes teorētiskais un empīriskais ietvars. LU 74. konference. 11.02.2016, Rīga (Latvija).
- Krūmiņa, M. (2016). Entrepreneurship and the business cycle in Latvia. New Challenges of Economic and Business Development - 2016: Society, Innovations and Collaborative Economy. Starptautiska zinātniskā konference, 12.-14.05.2016, Rīga (Latvija).
- Pļuta, A. (2016). Incentives to enter the labour market in Latvia. New Challenges of Economic and Business Development – 2016: Society, Innovations and Collaborative Economy. Starptautiska zinātniskā konference, 12.-14.05.2016, Rīga (Latvija).
- Krūmiņa, M. (2016). Entrepreneurship and the business cycle in Latvia. 19th Nordic Conference on small Business research (NCSB 2016), “Entrepreneurship and Value Creation”. Starptautiska zinātniskā konference, 18.-20.05.2016, Rīga (Latvija).